

מושגים ביהדות – חג השבועות

א. היום המיוחד – ב' בסיון

יום ב' בסיון נקרא – 'היום המיוחד', כי:

1. יום זה מצוי בין שני תאריכים חשובים: א' בסיון – ראש חודש, ו-ג' בסיון – היום הראשון של 'שלשת ימי ההגבלה' (ראה להלן), לכן גם הוא חשוב ומיוחד.
2. באותו היום נאמר לבני ישראל, לפני מעמד הר סיני, מהו ייחוסם ותפקידם – "ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות י"ט, ו').

ב. שלושת ימי ההגבלה, יום מתן תורה, מעמד הר סיני

3 הימים שלפני חג השבועות – ג', ד', ה' בסיון. ימים אלו נקראים כך על שם 3 הימים שבהם התכוננו ישראל בקדושה ובטהרה לקראת יום ו' בסיון – **יום מתן תורה**, בו ניתנה התורה לישראל מהקב"ה **במעמד הר סיני**. הם גם הוגבלו (מלשון גבול ומגבלה), שלא לעלות על הר סיני, כפי שנאמר: "**והגבלת** את העם סביב לאמר, השמרו לכם עלות בהר" (שמות י"ט, י"ב).

ג. מאכלי חלב

בחג השבועות נהוג לאכול מאכלי חלב מכמה טעמים: 1. על מתיקות התורה ולימודה נאמר: "דבש וחלב תחת לשונך" (שיר השירים ד', י"א). 2. חלב = בגימטריה 40, כנגד 40 יום שעשה משה רבנו בהר סיני. 3. "מנחה חדשה לה' בשבעתיכם" (במדבר כ"ח, כ"ו) = ראשי תיבות – **מחלב**. 4. במתן תורה נצטוו ישראל על השחיטה ועל מאכלות אסורים, לכן היה אסור להם להשתמש בכליהם הטרפים, ובשל יום השבת (בו חל באותה השנה מעמד הר סיני), היה אסור להם להגעילם. מסיבה זו, הם נאלצו להסתפק במאכלי חלב שאין צורך לבשלם.

ד. תיקון ליל שבועות

סדר הלימוד הנהוג בקהילות ישראל בליל חג השבועות. בתיקון זה – שניתקן על ידי מקובלי צפת בזמן האר"י הקדוש במאה ה"ז – לומדים קטע מכל פרשה ופרשה בתורה, וקטעים מהמשנה, מהתלמוד ומהזוהר, וזאת כדי לבטא את החיבור בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה. רבים לומדים זאת כל הלילה. לימוד זה הוא מעין תיקון לכך, שאבותינו ישנו כל הלילה שלפני מעמד הר סיני, ולא התכוננו כראוי לקבלת התורה.

ה. אקדמות מילין, אזהרות, כתובה, מגילת רות

אקדמות מילין – פיוט הנאמר בחג השבועות לפני הקריאה בתורה. התוכן של הפיוט הוא: שבח לקב"ה וויכוח בין עם ישראל לאומות העולם. הפיוט נכתב בארמית על ידי רבי מאיר בן

יצחק ש"ץ (נפטר בשנת תתנ"ו - 1096). בני עדות המזרח נוהגים לומר **אזהרות** - פיוט המיוסד על תרי"ג מצוות, שחיבר רבי שלמה אבן גבירול, ו**כתובה** (שבין הכלה - עם ישראל, לחתן - הקב"ה, שכביכול נישאו במתן תורה), שחיבר רבי ישראל נג'ארה. בכל קהילות ישראל נהוג לקרוא גם את מגילת רות (ספר מהתנ"ך, מ"כתובים"), שחוברה על ידי שמואל הנביא.

ו. יום טבוח

היום שלאחר חג השבועות. ביום זה עשו קצת יום טוב בבית המקדש, כי בו הקריבו (טבח) העולים לרגל קורבנות רבים - את רוב קורבנותיהם (קורבנות יחיד), שהקרבנם לא דחתה יום טוב (שבועות) ולא שבת (כאשר חג השבועות חל בה).

ז. ביכורים, מקרא ביכורים

פירות מובחרים משבעת המינים, שהבשילו ראשונים, חובה על בעל השדה, להביאם לבית המקדש, ולתת אותם לכהן. הכהן מניף את הטנא, ומניחו לפני המזבח. **מקרא ביכורים** - מביא הביכורים מתוודה וקורא את הנאמר בדברים כ"ו, ה'י'. ניתן לעשות זאת משבועות ועד סוכות. מסוכות ועד חנוכה מביאים ביכורים אך ללא קריאת הפרשה הנ"ל.

ח. שתי הלחם, מנחת ביכורים

שני לחמים העשויים מחיטה, שמצווה מהתורה להקריב בבית המקדש, **כמנחת ביכורים** בחג השבועות (ויקרא כ"ג, י"ז), לכן החג נקרא גם חג הביכורים. הקרבת שתי הלחם התירה להביא תבואה חדשה לבית המקדש, לצורך המנחות. היא נקראת גם '**מנחה חדשה**' (במדבר כ"ח, כו), ו'**לחם תנופה**' (ויקרא, שם).

ט. פרשה סתומה, פרשה פתוחה, פרשה מחוברת

1. **פרשה סתומה** - פרשה בספר התורה הכתובה באותה שורה בה הסתיימה הפרשה הקודמת לה, וביניהן יש רווח של 9 אותיות. בחומשים המודפסים היא מסומנת באות **ס**.
2. **פרשה פתוחה** - פרשה בספר התורה הכתובה בתחילת השורה, כאשר השורה בה הסתיימה הפרשה שקדמה לה נשארת ריקה. בחומשים המודפסים היא מסומנת באות **פ**.
3. **פרשה מחוברת** - בתורה יש 54 פרשיות, אותן נהוג לקרוא בשבתות במשך שנה אחת שלימה. הואיל ויש יותר פרשיות משבתות (כי בשבתות החלות בחגים לא קוראים בפרשת השבוע), לכן במספר שבתות מחברים וקוראים 2 פרשיות רצופות, כגון: תרומה-תצוה, אחרי מות-קדושים, מטות-מסעי.

י. טעמי המקרא

סימנים מיוחדים הקובעים את כללי ההטעמה, הנגינה, הפיסוק, החיבור והקריאה של פסוקי התנ"ך. יש שמייחסים את הטעמים למשה רבנו ואת סימני הטעמים לאנשי כנסת הגדולה (ויש דעות נוספות). לספרי אמ"ת (איוב, משלי, תהילים) יש מערכת טעמים מיוחדת.

יא. טעם עליון, טעם תחתון

עשרת הדברות (שמות כ') מוטעמים בשתי מערכות של טעמים. מערכה אחת קרויה: **'טעם עליון'** - כי רוב הטעמים בה מופיעים מעל המילים. במערכה זו כל דיבר הוא פסוק שלם. ~~המערכה השנייה נקראת 'טעם תחתון' ובה מופיעים הטעמים מתחת למילים.~~
כתב וערך: שמואל כ"ץ רב בית הספר ממ"ד תורני לבנות הר-נוף, ת"ת ממ"ד 'נחלה' הר-נוף ואולפנת 'חורב', ירושלים